

УДК 330.341.1

Т.О.ІВАЩЕНКО

*Харківська національна академія міського господарства***СУТНІСТЬ ТА ХАРАКТЕРНІ РИСИ ІННОВАЦІЙНОГО ПОТЕНЦІАЛУ РЕГІОНУ**

Розглянуто сутність та характерні риси інноваційного потенціалу регіону. Охарактеризовані та систематизовані інноваційні можливості регіону та сформоване авторське визначення інноваційного потенціалу регіону.

Одним з основних пріоритетних стратегічних напрямків підвищення конкурентоздатності регіону є перехід від рентної економіки, що базується на експлуатації природних багатств, до економіки інноваційного розвитку, заснованої на використанні людського капіталу, інтелектуальних ресурсів і високих технологій. Завдання збільшення валового внутрішнього продукту неможливо вирішити без постійного оновлення виробництва якісних товарів і послуг, створення принципово нової наукомісткої продукції, зниження витрат на виробництво шляхом удосконалювання й оптимізації технологічних процесів – саме так може бути побудована ефективна економіка на мікро- і макрорівнях.

Здійснення нововведень нерозривно пов'язано з наявністю інноваційного потенціалу, що дозволяє досягати більш високого рівня розвитку, і характеризується зростанням творчих здібностей і готовністю до інноваційного розвитку.

Метою статті є аналіз сутності та характерних рис інноваційного потенціалу регіону.

В даний час питанням визначення і формування інноваційного потенціалу в економічній літературі приділяється досить багато уваги, однак існуюча інформація найчастіше носить уривчастий і суперечливий характер і не має однозначного трактування.

Так, в окремих випадках інноваційний потенціал ототожнюється з науково-технічним потенціалом. У роботі [1] інноваційний потенціал представляється як «накопичена визначена кількість інформації про результати науково-технічних робіт, винаходів, проектно-конструкторських розробок, зразків нової техніки і продукції», або тлумачиться як «система факторів і умов, необхідних для здійснення інноваційного процесу» [2], що значно спрощує дійсність, а також звужує сферу застосування цієї важливої категорії.

Вивченню цих питань присвячені роботи М.А.Бендікова, Є.Ю.Хрустальова, Л.І.Федулової, С.М.Ілляшенко, Ю.П.Анісімова,

С.В.Шапошнікова, Є.В.Солнцевої, В.В.Максімова, П.Бубенка, В.Гусєва [3-5, 7-9] та ін.

Незважаючи на досить довгий період вивчення економістами категорії «інноваційний потенціал регіону», дотепер в економічній літературі не склалося загальноприйнятої інтерпретації.

Проаналізувавши підходи до визначення інноваційного потенціалу, ми дійшли висновку, що автори акцентують увагу на таких характерних рисах інноваційного потенціалу, як «можливість», «ресурси» [3, с.6; 5, с.234; 6, с.22; 7, с.4], «готовність» і «здатність виробляти наукомістку продукцію, що відповідає вимогам світового ринку» [4, с.470; 8, с.153-154; 9, с.37]. Відзначимо, що «можливість» є загальним поняттям, що включає в себе такі окремі поняття, як «ресурси» і «здатність до зміни».

Розрізняють два види змін: зміна як результат впровадження нововведення і зміна як джерело інноваційних можливостей. Необхідно відзначити, що зміни як джерело інноваційних можливостей визначаються сукупністю всіх змін у внутрішньому і зовнішньому середовищі регіону.

П.Друкер стверджує, що джерела інноваційних можливостей полягають, насамперед, у різного роду змінах, відзначаючи, що їх можна знайти в рамках підприємств, регіону [10].

Так, у книзі П.Друкера [11, с.43] проведено й описано дослідження семи джерел можливостей для інновацій, які розглядаються не в довільному порядку, а в порядку «зменшення імовірності і передбачуваності їхньої появи», перші чотири з них відносяться до бізнесу або його ринкового сектору, а останні три лежать поза сферою підприємництва:

- несподіванка – несподіваний успіх, несподіваний провал, несподівана зовнішня подія;
- невідповідність – між фактичною реальністю, якою вона здається і тим, чим «повинна бути»;
- інновація внаслідок необхідності технологічного процесу;
- зміни в структурі галузі промисловості або ринку, неусвідомлена усіма;
- демографічні зміни – зміни кількості населення;
- зміна сприйняття настроїв і значень;
- нові знання (як наукові, так і не наукові).

Регіон – це цілісна система зі своєю структурою, функціями, зв'язками із зовнішнім середовищем, історією, культурою, умовами життя населення. Інноваційні можливості охоплюють практично всі

спектри діяльності регіону, про що свідчить їх систематизація за класифікаційною ознакою [10, 12, 13]:

- види нововведень – наукові, технічні, технологічні, конструкторські, виробничі, інформаційні, соціальні, організаційні;
- стимул до змін – розвиток науки і техніки, виробництва, потреби ринку, соціально-економічні;
- масштаб змін – складні (синтетичні), прості;
- обсяг змін – «крапкові» (окремі пристосування, правила), системні (технологічні та організаційні системи), стратегічні (принципи виробництва і управління);
- поширення змін – реалізовані за межами регіону, на території регіону;
- мета змін – підвищення ефективності виробництва, керування, утворення, поліпшення умов і змісту праці, якості продукції, дозвілля, збереження здоров'я, економія матеріалів, енергії, праці, засобів та ін.

Це дозволяє нам визначати інноваційний потенціал регіону як наявні в розпорядженні регіону можливості і готовність до продукування і/або використання на даній території або за її межами нововведень, що забезпечують йому стійкий соціальний, економічний і екологічний розвиток.

Отже, можна виділити наступні характерні риси інноваційного потенціалу регіону.

По-перше, інноваційний потенціал регіону визначається наявністю в його розпорядженні можливостями до змін. Інноваційний потенціал створює умови, достатні для забезпечення поступального інноваційного розвитку регіону за допомогою створення новацій і цілеспрямованого перетворення їх у нововведення.

По-друге, інноваційний потенціал регіону характеризується наявністю конкретних, як залучених, так і незалучених у виробництво ресурсів, але підготовлених до використання.

По-третє, інноваційний потенціал регіону може бути охарактеризований, з одного боку, досягнутим рівнем соціально-економічного розвитку регіону, з іншого – можливостями забезпечення його подальшого зростання. Розмір і динаміку зміни інноваційного потенціалу регіону необхідно визначати трьома групами залежностей: кількісними і якісними характеристиками складових інноваційного потенціалу; взаємозв'язками між підсистемами (системною якістю); взаємодією зовнішніх факторів.

Інноваційний потенціал може бути великий з кількісної точки зору, тобто містити в собі значні матеріально-технічні, кадрові та інші

ресурси, але не використовуватися і внаслідок цього істотно не впливати на економічний розвиток з позитивної точки зору. Потенціал може бути великим у якісному відношенні, але не відповідати в структурному відношенні потребам регіонального розвитку. Слід мати на увазі, що потенціал – це лише можливість, яка може бути й не використана.

Звідси випливає, що умовою стійкого розвитку регіону в сучасних умовах є не стільки створення і збільшення інноваційного потенціалу як такого, скільки, по-перше, використання наявного потенціалу, по-друге, його збільшення в тих напрямках, які можуть забезпечити реальну соціально-економічну віддачу.

На нашу думку, для забезпечення високого рівня інноваційного розвитку регіону необхідно, з одного боку, мати могутній інноваційний потенціал, з іншого – продуктивно його використовувати. Як першопричини інноваційної діяльності на рівні регіону слід розглядати обидва джерела з наступних причин.

По-перше, розвиток інноваційної діяльності в регіоні відбувається як реакція не на кожен, а лише на адекватний накопиченому інноваційному потенціалові «технологічний поштовх». Іншими словами, якщо в регіоні не існують необхідні умови і можливості створювати нововведення в конкретній області, де намітився «технологічний поштовх», то неможливо очікувати адекватної інноваційної діяльності.

По-друге, інформація про потреби суспільства є своєрідним поштовхом до пошуку технічних можливостей їхнього задоволення. Це означає, що суспільний вибір, суспільні переваги, виражені через співвідношення попиту та пропозиції, формують пріоритети інноваційної діяльності в регіоні.

1.Данько М. Инновационный потенциал в промышленности Украины // Экономист. – 1999. – №10. – С.26-32.

2.Николаев А.И. Инновационное развитие и инновационная культура // Наука и наукознание. – 2001. – №2. – С.54-65.

3.Бендиков М.А., Хрусталёв Е.Ю. Методологические основы исследования механизма инновационного развития в современной экономике // Менеджмент в России и за рубежом. – 2007. – №2. – С.4-14.

4.Федулова Л. Инновационный менеджмент в Україні: проблеми та шляхи формування // Економіст. – 2002. – №2. – С.52-54.

5.Ілляшенко С.М. Управління інноваційним розвитком. – Суми: ВТД «Університетська книга»; К.: Вид. дім «Княгиня Ольга», 2005. – 324 с.

6.Буряк К.Н. Проблемы эффективного использования инновационного потенциала предприятия // Вісник Східноукраїнського нац. ун-ту ім. В.Далія. Вип.4. Ч.2. – Луганськ, 2006. – С.20-23.

7.Анисимов Ю.П., Шапошникова С.В., Солнцева Е.В. Формирование инновационной системы региона // ИнВестРегион. – 2007. – № 1. – С.2-5.

- 8.Максимов В.В. Экономический потенциал региона (анализ, оценка и использование). – Луганск: ВНУ, 2002. – 359 с.
- 9.Бубенко П., Гусев В. Ключевые моменты формирования региональной инновационной системы в Украине // Экономика Украины. – 2007. – №8. – С.33-39.
- 10.Друкер П.Ф. Эффективное управление. Экономические задачи и оптимальные решения: Пер. с англ. М.Котельниковой. – М.: ФАИР-ПРЕСС, 1998. – 288 с.
- 11.Друкер П.Ф. Як забезпечити успіх у бізнесі: новаторство і підприємництво: Пер. з англ. В.С.Гуля. – К.: Україна, 1994. – 319 с.
- 12.Валдайцев С.В. Оценка бизнеса и инноваций. – М.: Информационно-изд. дом «Филин», 1997. – 334 с.
- 13.Роберт Фалмер Б. Энциклопедия современного управления. В 5 т. Т.2. – М.: ВИПКЭНЕРГО, 1992. – 168 с.

Отримано 11.02.2009

УДК 658.152 : 330.34 : 330.32

О.А.ШЕКШУЄВ

Харківська національна академія міського господарства

ІННОВАЦІЙНИЙ РОЗВИТОК БУДІВЕЛЬНИХ ПІДПРИЄМСТВ ЯК ФАКТОР ПІДВИЩЕННЯ СТІЙКОСТІ ТА КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ

Обґрунтовується необхідність інноваційного розвитку будівництва завдяки розвитку девелоперської індустрії. Розкрито питання проблем інноваційного розвитку будівельних підприємств в Україні. Запропоновано нові підходи щодо потреб і потужностей у впровадженні сучасних інновацій для підвищення стійкості та конкурентоспроможності будівельного підприємства.

За останні п'ять років дослідження з питань інноваційного розвитку проводилися такими вченими як П.Т.Бубенко, В.М.Гесць, Г.Я.Гольдштейн, В.П.Семиноженко [1-3] та іншими провідними вченими сучасної економічної думки. У сучасній Україні під час світової фінансової кризи роль інновацій для економіки значно збільшилась. Без застосування інновацій практично неможливо створити конкурентоздатну продукцію, яка має високий ступінь новизни. Інновації уособлюють у собі ефективний засіб боротьби – це приводить до створення нових потреб, до зниження собівартості продукції, притоку подальших інвестицій, до підвищення іміджу (рейтингу) виробника нових продуктів, до відкриття й захвату нових ринків, у тому числі й зовнішніх.

Будівельне підприємство згідно з власною місією у динамічному середовищі повинно напрацьовувати стратегії отримання стійкості, конкурентних переваг для прогресивного інноваційного розвитку в довгостроковій перспективі. Засобами досягнення цілей є інтенсивний розвиток усіх компонентів і елементів організації. Інтенсивний розви-